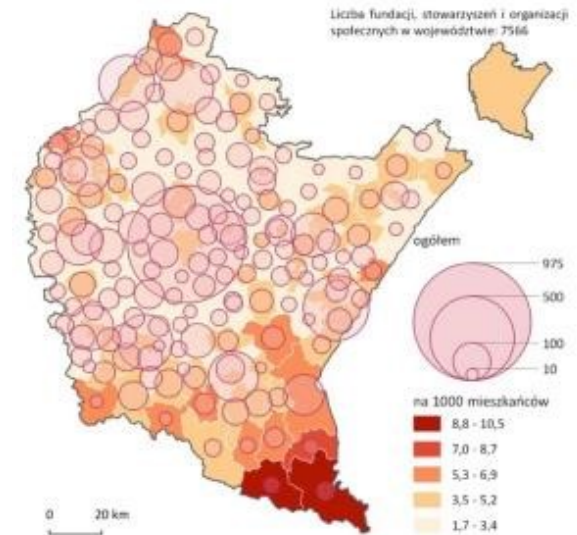
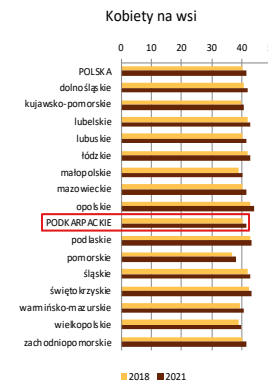
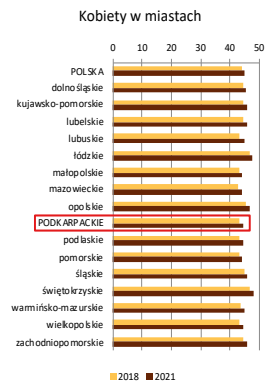
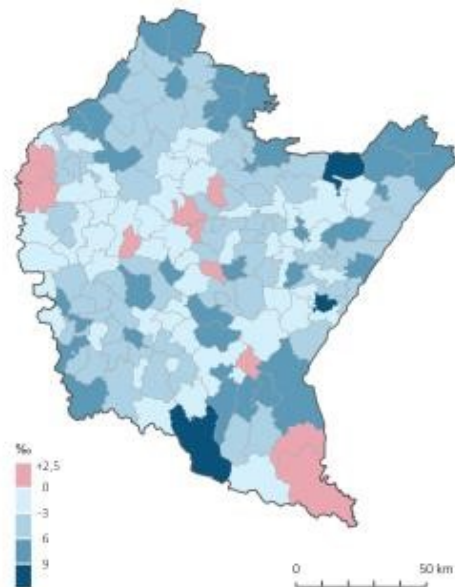

Przegląd aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie podkarpackim

Zespół wykonawców projektu:

Prof. dr hab. Jerzy Bański (kierownik zespołu)

Prof. dr hab. Tomasz Komornicki

Dr Marcin Mazur

Mgr Patryk Duma

Mgr Damian Mazurek

Celem głównym badania jest **analiza i przedstawienie istotnych zmian w sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego w 2021 roku na tle lat poprzednich.**

- *jakie jest **przestrzenne zróżnicowanie** wybranych wskaźników obrazujących **sytuację społeczno-gospodarczą** w województwie w 2021?*
- *jakie **procesy i zjawiska społeczno-ekonomiczne** kształtowały **rozwój** woj. podkarpackiego w okresie 2018-2021?*
- *jaka była **dynamika zmian społeczno-ekonomicznych** w woj. podkarpackim w okresie 2018-2021?*
- *czy **współczesne zmiany społeczno-ekonomiczne** w woj. podkarpackim **zwiększają** jego **konkurencyjność** w stosunku do innych regionów kraju?*

ZAKRES PRZESTRZENNY- wymiar terytorialny badania obejmuje dwie skale przestrzenne:

- 1) wewnętrzne zróżnicowanie Podkarpacia (podregiony, powiaty, gminy);
- 2) regiony Polski (Podkarpacie na tle innych regionów kraju).

ZAKRES CZASOWY

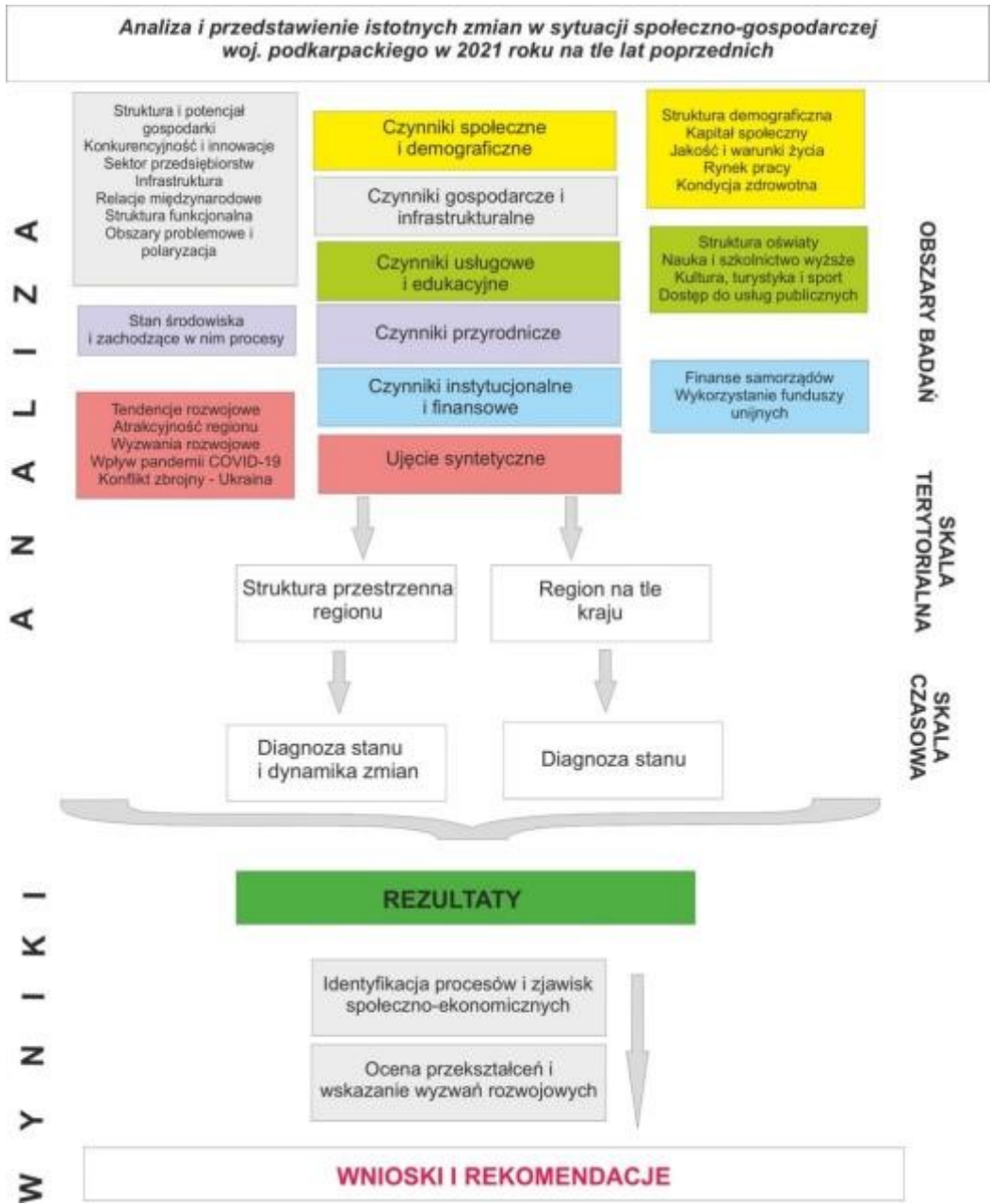
Diagnoza stanu dotyczy 2021 roku, analiza zmian dotyczy – okresu 2018-2021

ZAKRES TEMATYCZNY

Analiza obejmie pięć głównych uwarunkowań/obszarów badań stanowiących o potencjale rozwojowym regionu:

- 1) czynniki społeczne i demograficzne,
- 2) czynniki ekonomiczne i infrastrukturalne,
- 3) czynniki instytucjonalne i finansowe,
- 4) czynniki usługowe i edukacyjne
- 5) czynniki przyrodnicze.

Dodatkowym elementem analizy będzie wpływ pandemii [COVID-19](#) oraz [konfliktu zbrojnego na Ukrainie](#) na gospodarkę i społeczeństwo regionu (z uwzględnieniem 2022 roku).

Spis treści

Spis treści	2
Wykaz skrótów	5
Streszczenie.....	7
1. Wprowadzenie	29
2. Koncepcja badania, cele badawcze i metodologia	31
3. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w 2021 roku i dynamika jej zmian w latach 2018-2021	50
3.1. Czynniki społeczne i demograficzne	50
3.2. Czynniki ekonomiczne i infrastrukturalne	143
3.3. Czynniki usługowe i edukacyjne	244
3.4. Czynniki przyrodnicze	298
3.5. Czynniki instytucjonalne i finansowe	314
3.6. Ujęcie syntetyczne.....	400
Spis rycin	486
Spis tabel	502
Bibliografia	504
Aneks tabelaryczny.....	509

Przegląd regionalny. Województwo podkarpackie 2018

Rzeszów 2019

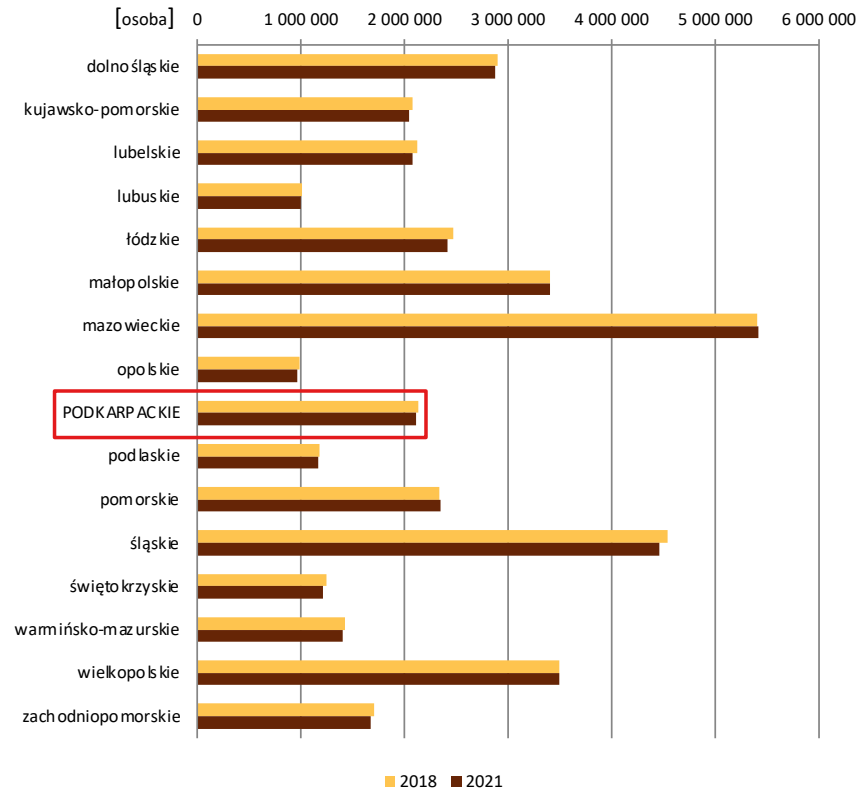
Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

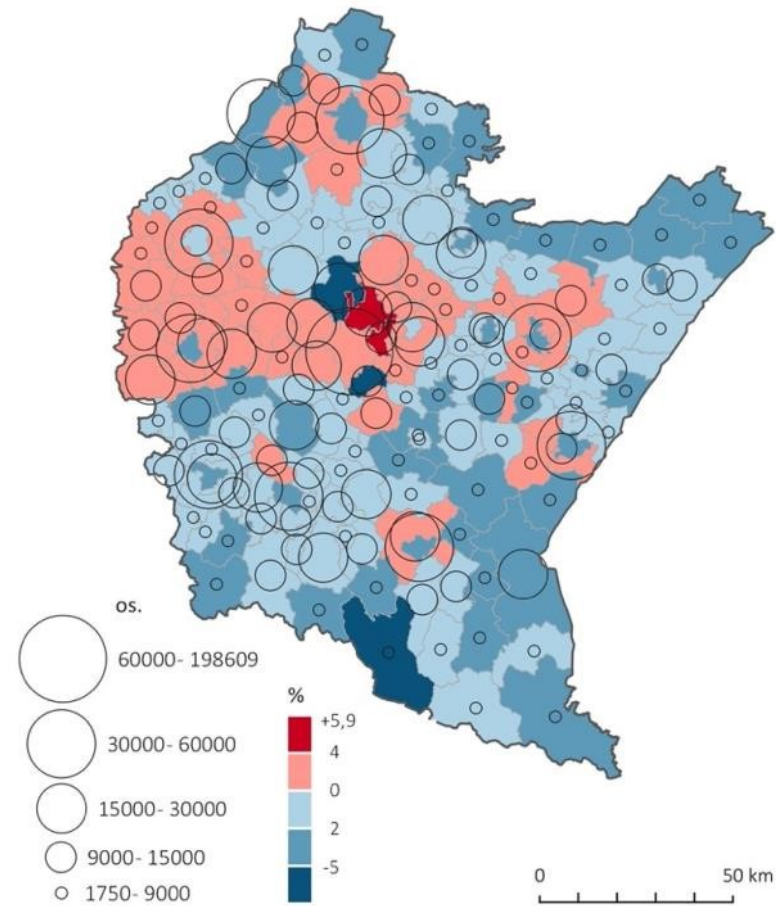

CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

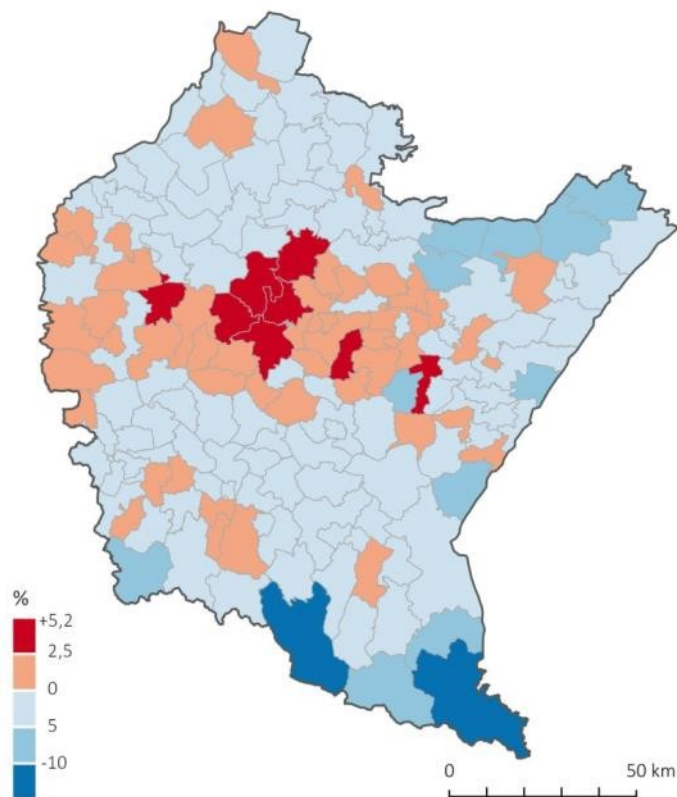

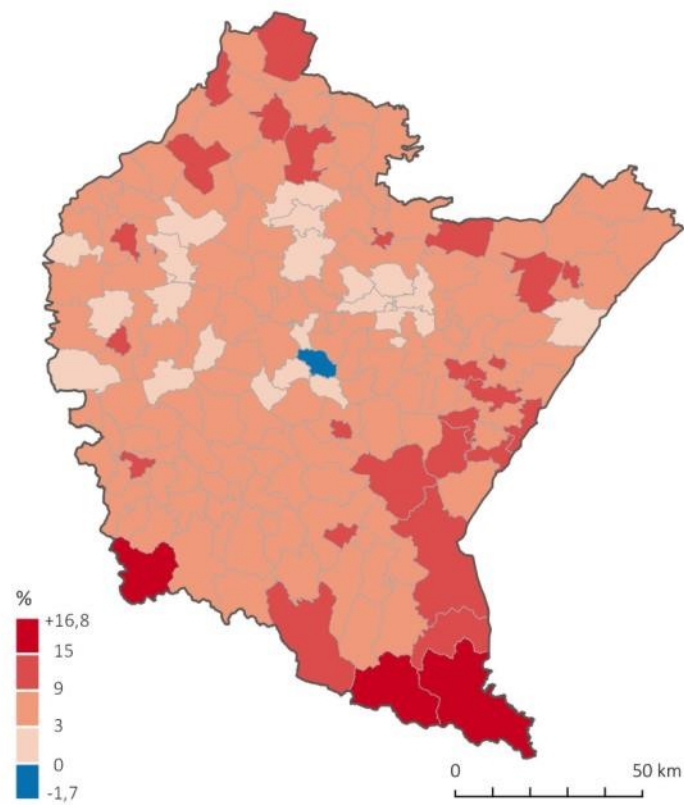
Liczba ludności wg województw

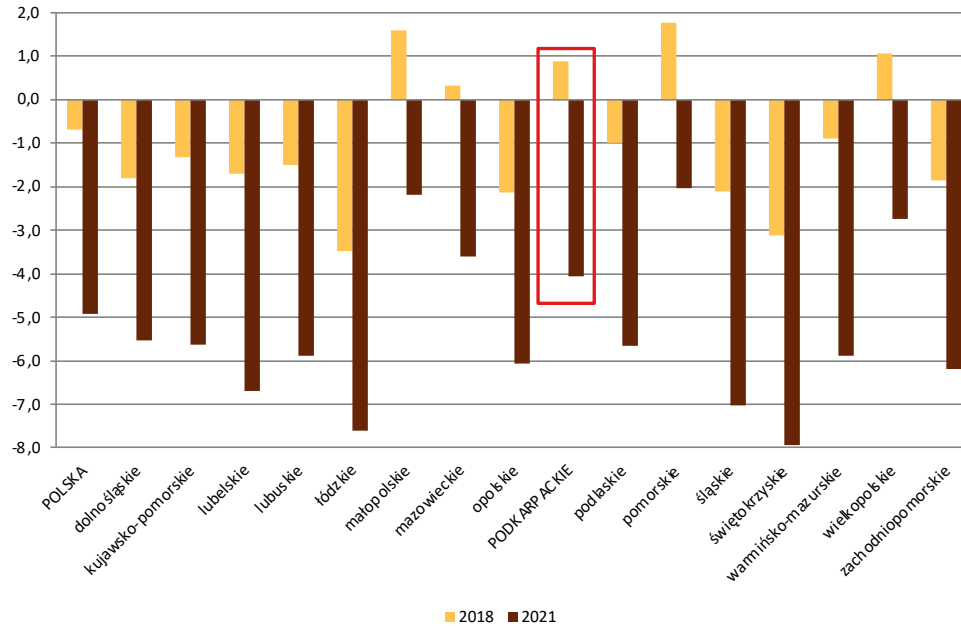
Liczba mieszkańców w gminach woj. podkarpackiego (2021) oraz procentowa zmiana liczby ludności (2018-2021).

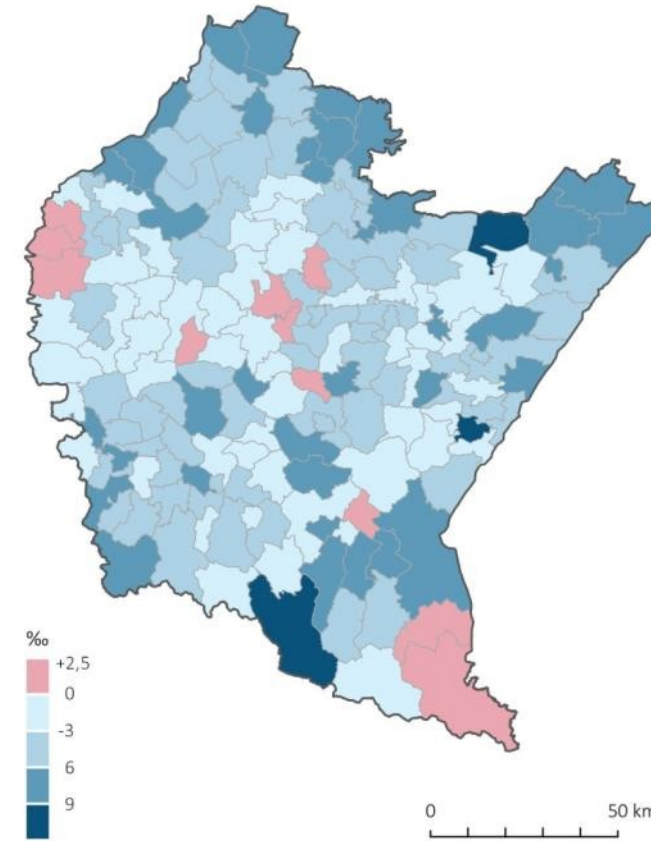
Zmiana procentowa liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym w woj. podkarpackim (2018-2021).

Zmiana procentowa liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w woj. podkarpackim (2018-2021).

Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców wg województw w latach 2018 i 2021.

Przyrost naturalny w gminach woj. podkarpackiego (2021)

Czynniki społeczne i demograficzne

Liczba ludności w woj. podkarpackim jest raczej stabilna, ale w okresie 2018-2021 uległa niewielkiemu ubytkowi.

Prawdopodobnie w najbliższych latach utrzyma się tendencja ubytku naturalnego ludności Podkarpacia.

Mieszkańcy podkarpacia starzeją się w tempie przeciętnej w kraju.

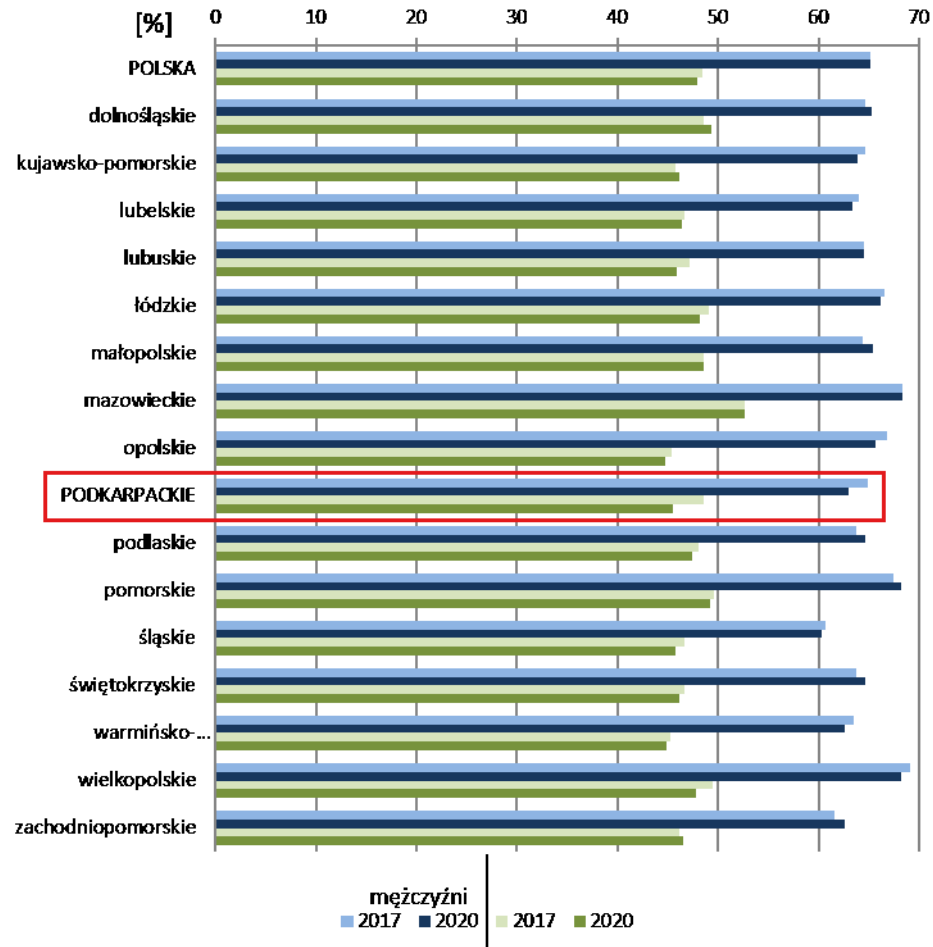
Saldo migracji jest trwale ujemne, ale na tle innych województw w Polsce Wschodniej jest najniższe.

Województwo podkarpackie należy do regionów o wysokim poziomie ubóstwa i wykluczenia społecznego. W ostatnich kilku latach obserwuje się poprawę w tym zakresie, a jej dynamika jest większa niż przeciętna w kraju.

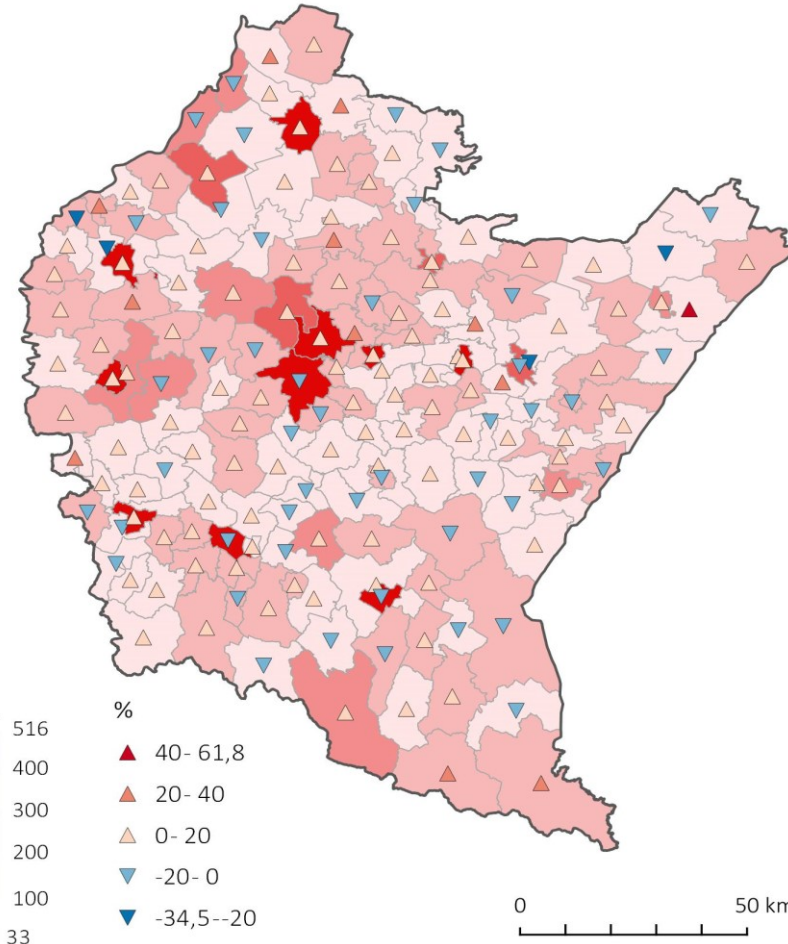

IGiPZ

Czynniki ekonomiczne i infrastrukturalne

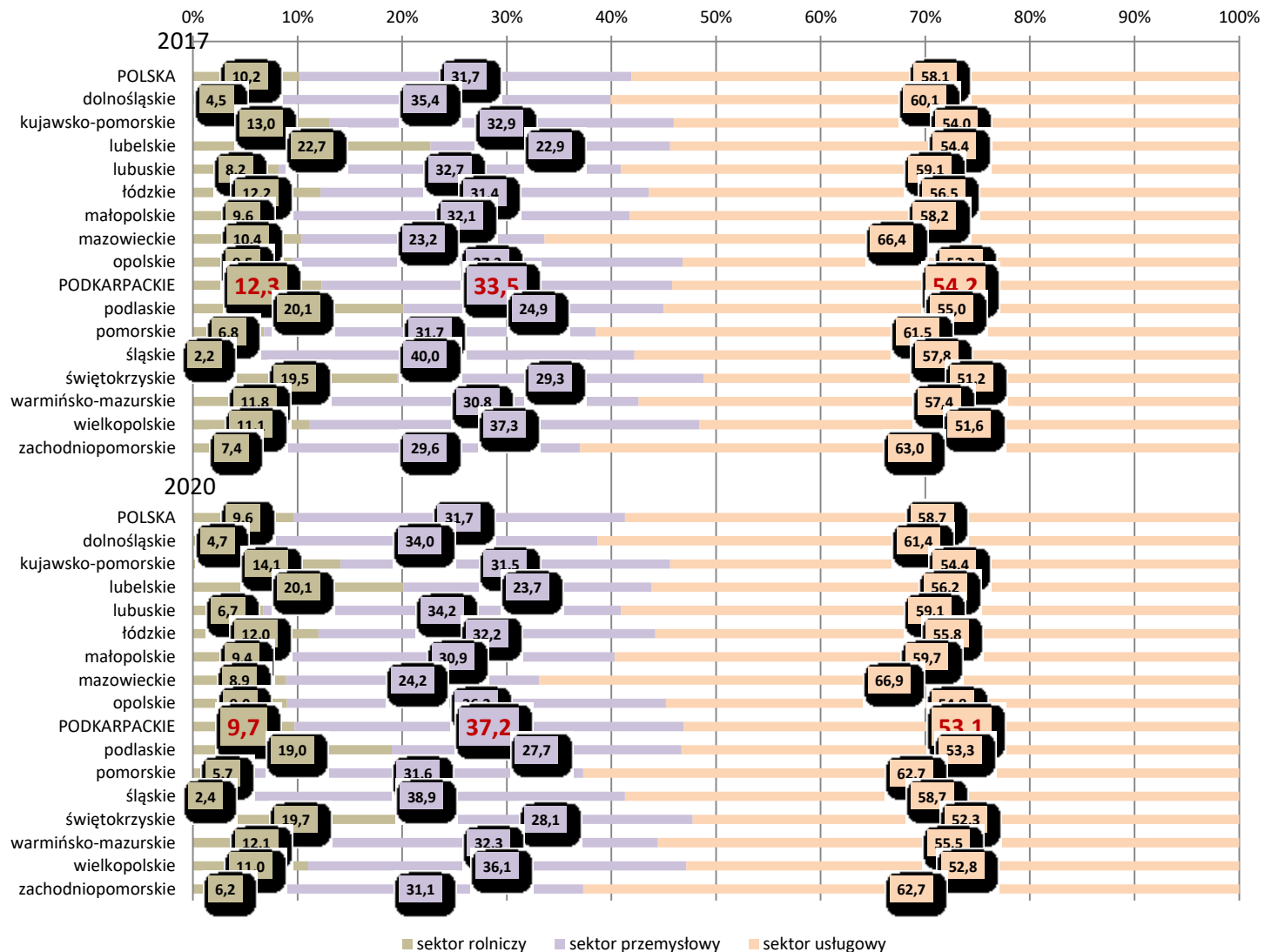

Współczynnik aktywności ekonomicznej wg województw w latach 2017 i 2020

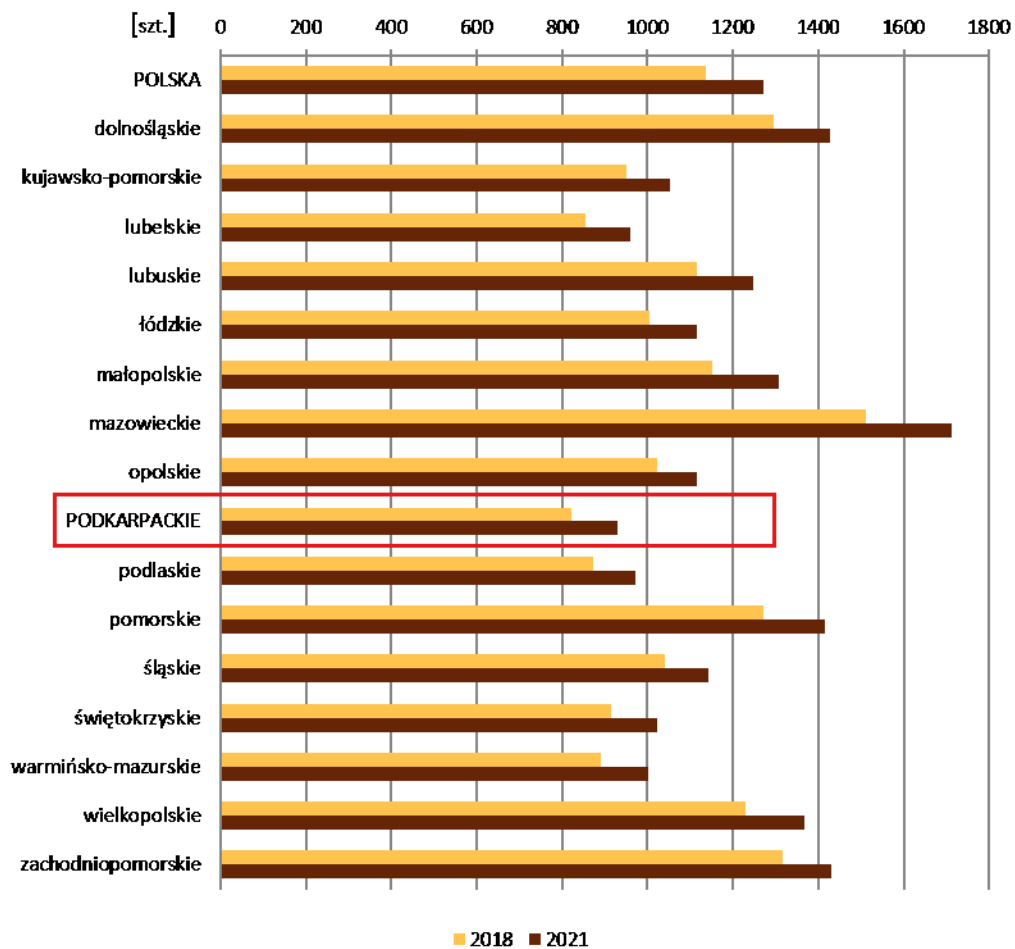
Pracujący na 1000 mieszkańców w woj. podkarpackim (2021) oraz zmiana procentowa wskaźnika (2018-2021)

Czynniki ekonomiczne i infrastrukturalne

Pracujący wg sektorów gospodarki i województw (2017 i 2020), wg BAEL

Czynniki ekonomiczne i infrastrukturalne

Podmioty wpisane do systemu REGON na 10 tys. mieszkańców, wg województw w latach 2018 i 2021.

Czynniki ekonomiczne i infrastrukturalne

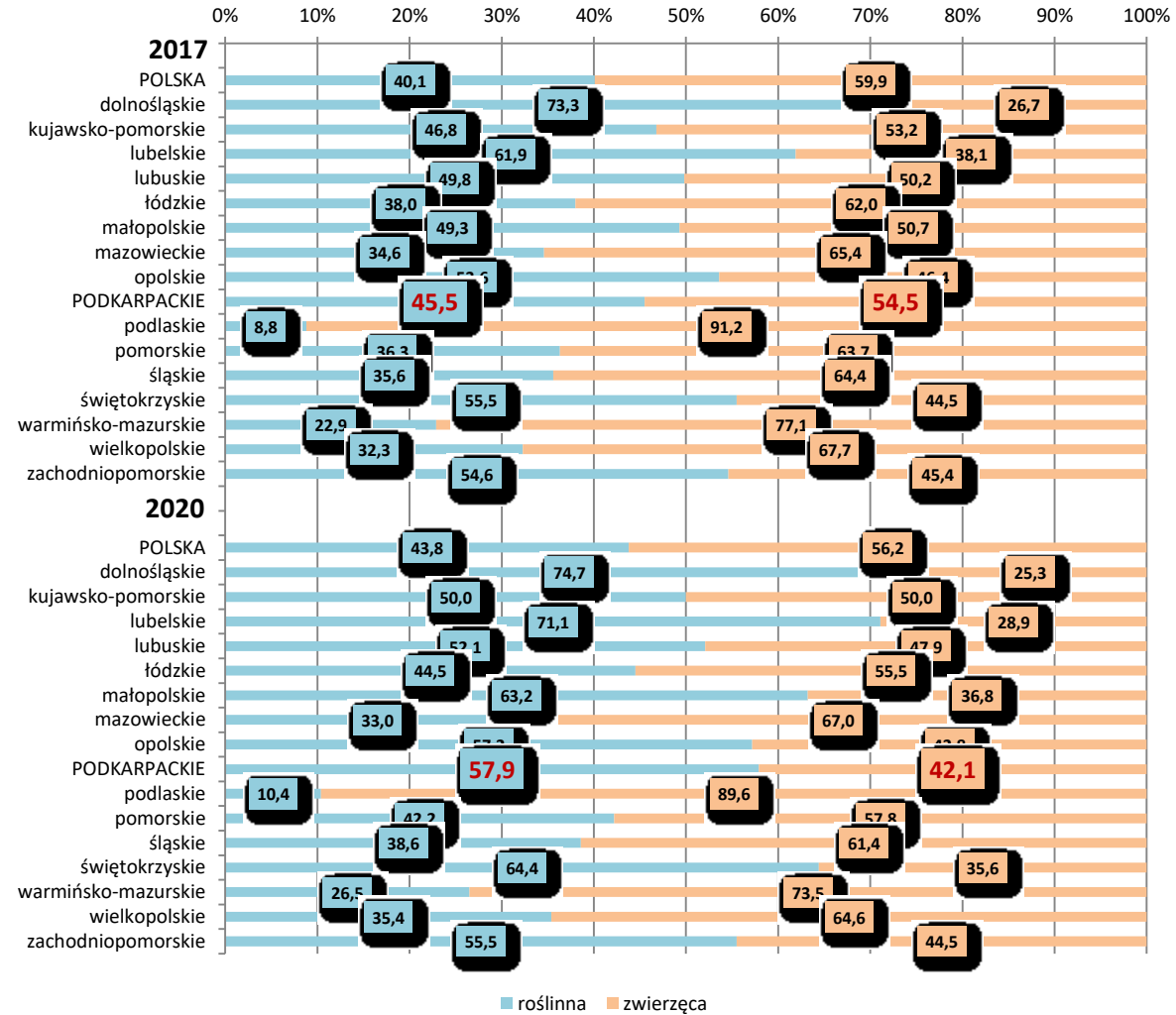
Ludność po roku 2017 wyraźnie zmniejszyła aktywność ekonomiczną. Dotyczy to szczególnie kobiet. Ma to negatywny wpływ na cały rynek pracy oraz gospodarkę. Liczba pracujących jednak rośnie, a dynamika jest zbliżona do krajowej.

Rynek pracy województwa jest nadal spolaryzowany wewnątrz. W niektórych powiatach województwa nadal notuje się relatywnie wysokie bezrobocie, podczas gdy w innych występuje zauważalny brak rąk do pracy.

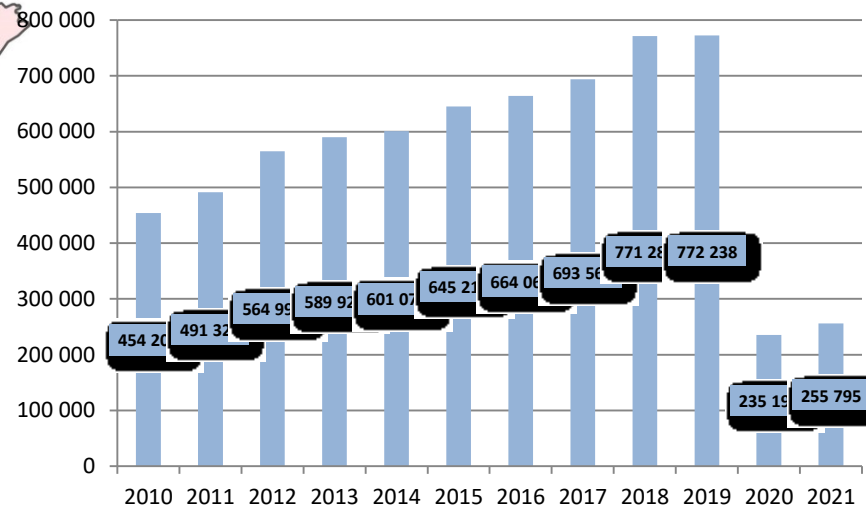
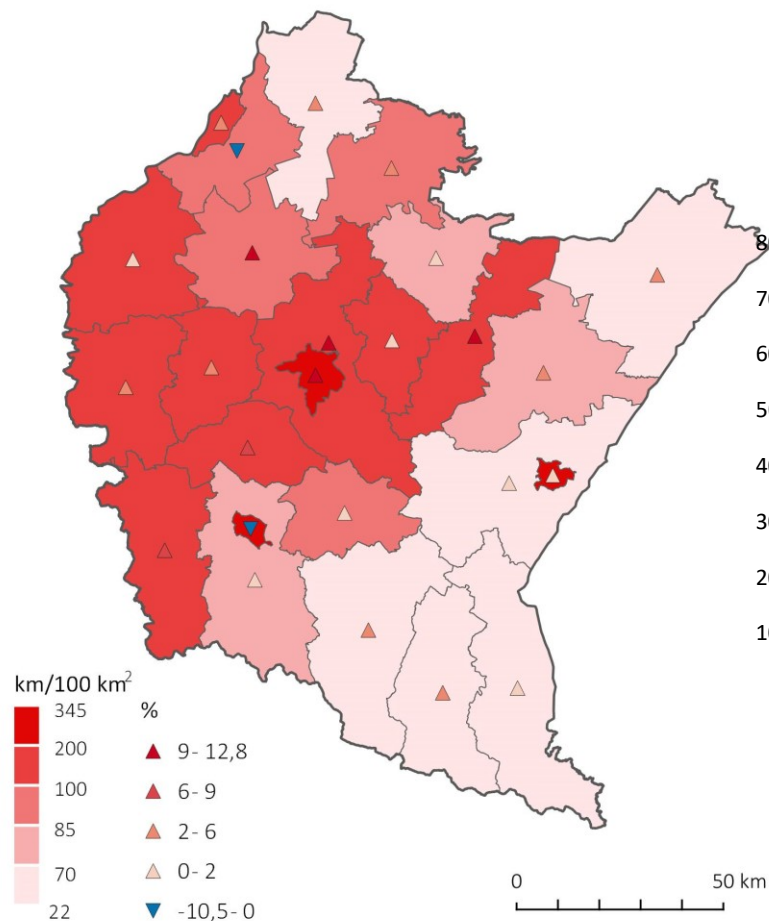
Udział pracujących w sektorze II (przemysł i budownictwo) należy w województwie podkarpackim do najwyższych w kraju i aż do roku 2019 konsekwentnie wzrastał. Jest też zdecydowanie najwyższy w całej Polsce Wschodniej.

W województwie podkarpackim szybciej niż w innych regionach zmienia się struktura sektorowa pracujących. Najszybciej w skali kraju wzrasta odsetek pracujących w przemyśle i maleje analogiczny udział zajmujących się rolnictwem.

Czynniki ekonomiczne i infrastrukturalne

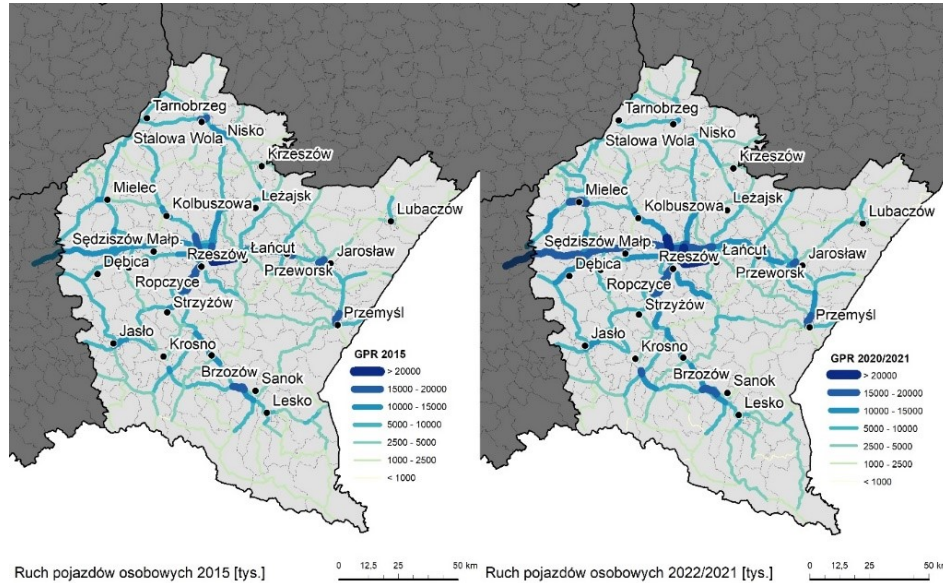

Struktura towarowej produkcji rolniczej, wg województw (2017 i 2020).

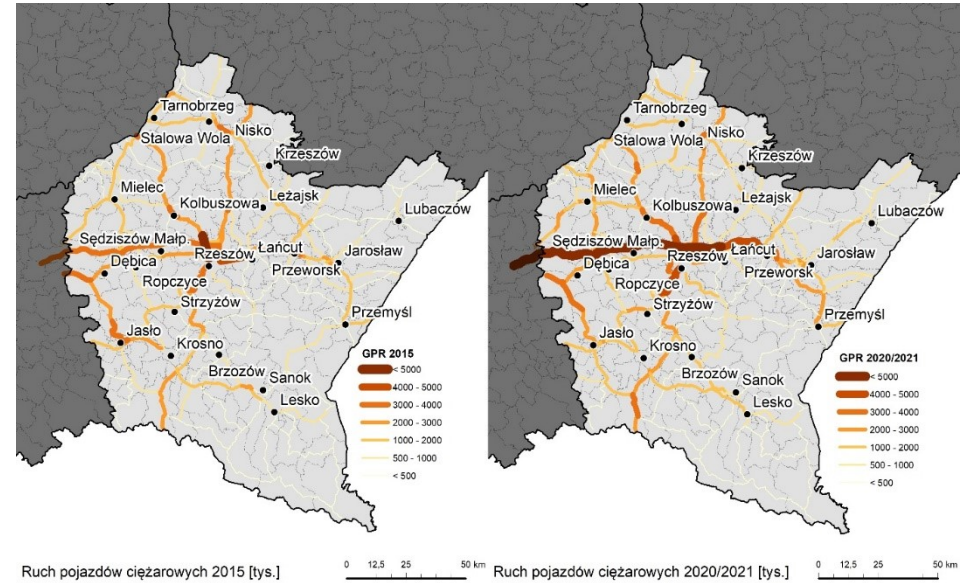

Liczba pasażerów odprawionych w porcie lotniczym Rzeszów-Jasionka w latach 2010-2021

Gęstość utwardzonej sieci drogowej powiatowej i gminnej (łącznie) w województwie podkarpackim (2021) oraz zmiana procentowa wskaźnika (2018-2021).

Ruch pojazdów osobowych na drogach krajowych i wojewódzkich województwa podkarpackiego w latach 2015 i 2020/21

Ruch pojazdów ciężarowych na drogach krajowych i wojewódzkich województwa podkarpackiego w latach 2015 i 2020/21

Rozwój gospodarczy woj. podkarpackiego jest relatywnie szybki. Udaje się utrzymywać tempo rozwoju zbliżone do krajowego oraz nieco szybsze od innych województw Polski Wschodniej. Jednakże region traci względem najsilniejszych polskich województw metropolitalnych.

Ceną za relatywnie szybki rozwój ekonomiczny województwa jest wzrost nierówności wewnętrznych. Rosną różnice między podregionem rzeszowskim a pozostałymi

Województwo wyróżnia się pozytywnie nakładami na działania innowacyjne w przemyśle. Jest jedynym regionem Polski Wschodniej o zauważalnym poziomie nakładów na działalność innowacyjną.

Rola rolnictwa w województwie podkarpackim maleje. Charakteryzuje się ono najniższym w kraju, choć powoli rosnącym poziomem towarowości, a także najmniejszą wielkością gospodarstw rolnych. W latach 2017-2020 nastąpiła bardzo szybka zmiana struktury produkcji rolnej ze zwierzęcej na roślinną.

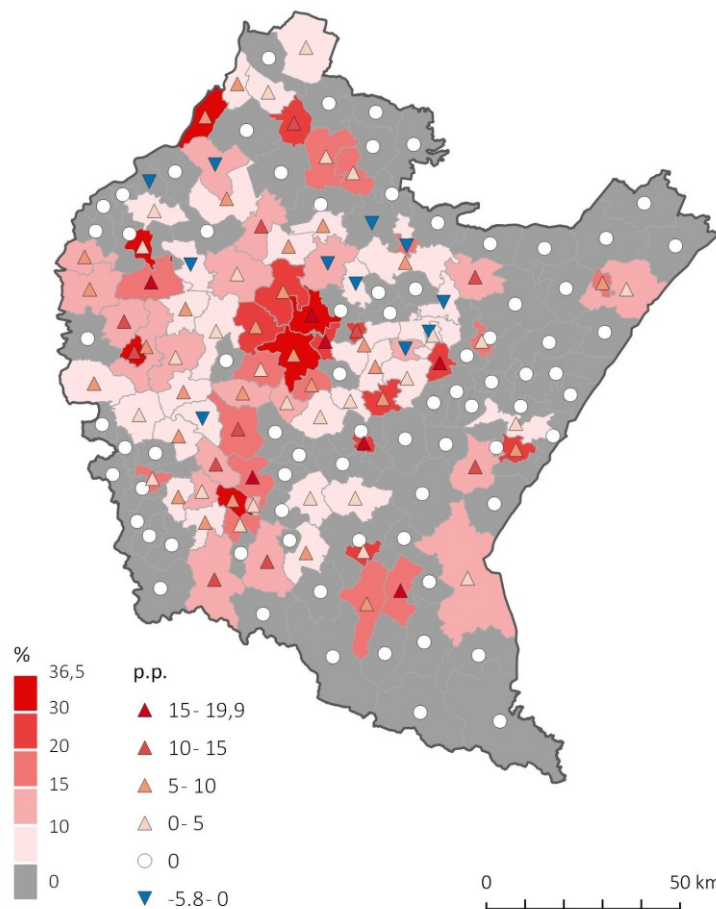
Czynniki ekonomiczne i infrastrukturalne

Dostępność transportowa województwa uległa znacznej poprawie w wyniku inwestycji po akcesji do UE (autostrada A4, modernizacja linii kolejowej E30, droga ekspresowa S19). Pozytywne oddziaływanie nowych inwestycji jest widoczne głównie w północnej części regionu.

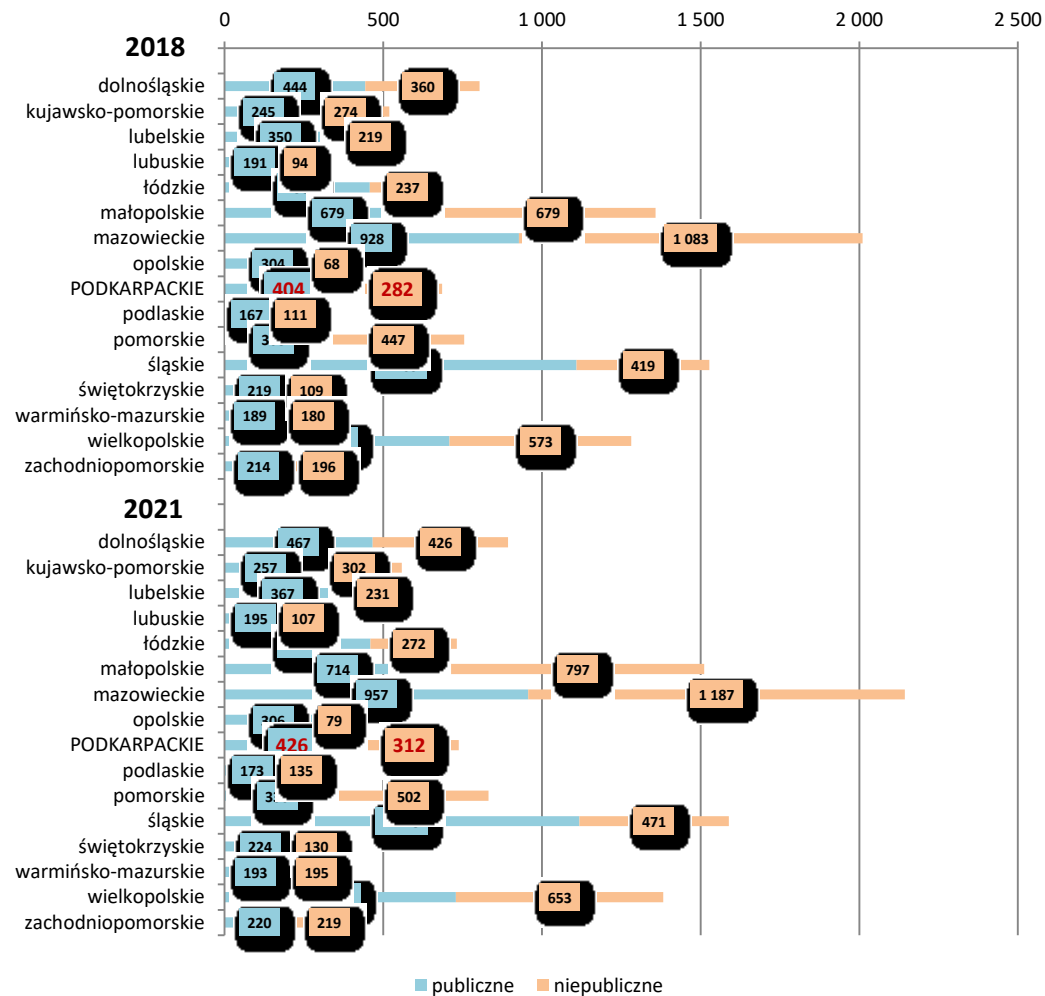
W regionie podkarpackim następuje systematyczny wzrost ruchu drogowego. Dotyczy to głównie części zachodniej i południowej województwa oraz aglomeracji rzeszowskiej. Budowa autostrady A4 spowodowała znaczące przesunięcia w potokach ruchu drogowego.

Energetyka nie jest kluczową gałęzią gospodarki Podkarpacia. Wysoki odsetek OZE w pozyskiwaniu energii elektrycznej wynika z istnienia elektrowni wodnej Solina. Inne odnawialne źródła energii mają małe znaczenie.

Województwo odznacza się relatywnie dobrym wyposażeniem w infrastrukturę komunalną (wodociąg, kanalizacja, oczyszczalnie ścieków). Wyposażenie to jest na ogół lepsze niż w innych regionach Polski Wschodniej. Sieci są też nadal bardzo szybko rozbudowywane. Jednocześnie występują silne różnice terytorialne w tym zakresie.

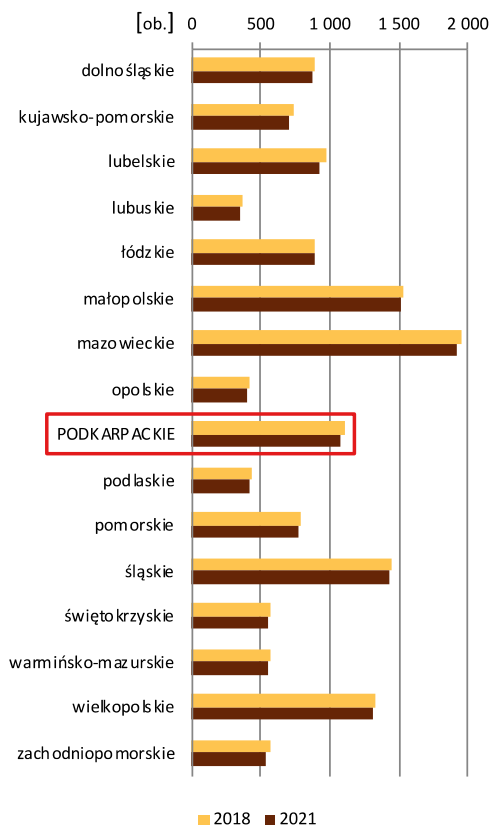
Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w ogólnej liczbie dzieci do 3 lat (2021) oraz zmiana wskaźnika w p.p. (2018-2021) wg gmin województwa podkarpackiego

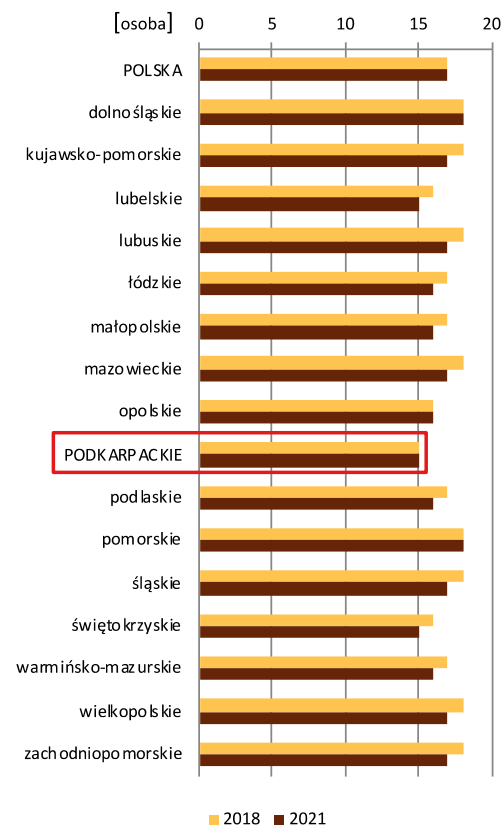
Liczba przedszkoli w województwach w zależności od organu prowadzącego w latach 2018 i 2021.

Czynniki usługowe i edukacyjne

Liczba szkół podstawowych

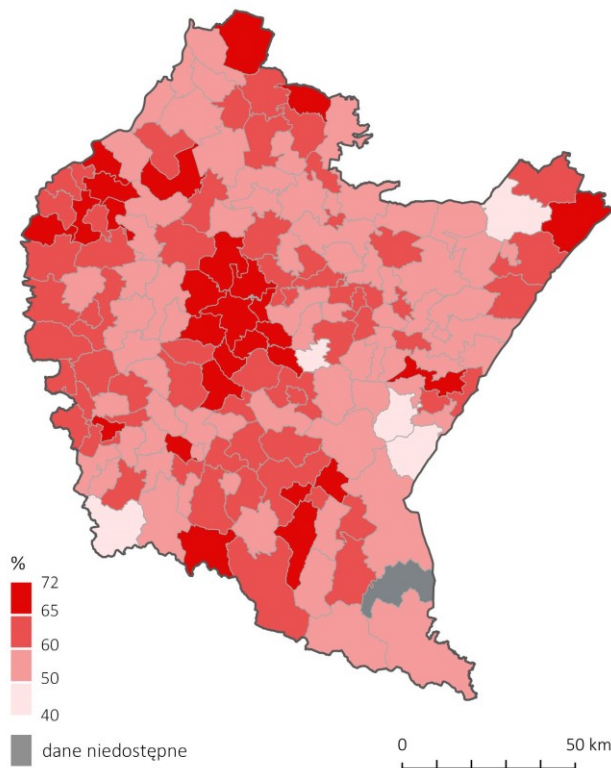

Przeciętna liczba uczniów w klasie w szkole podstawowej

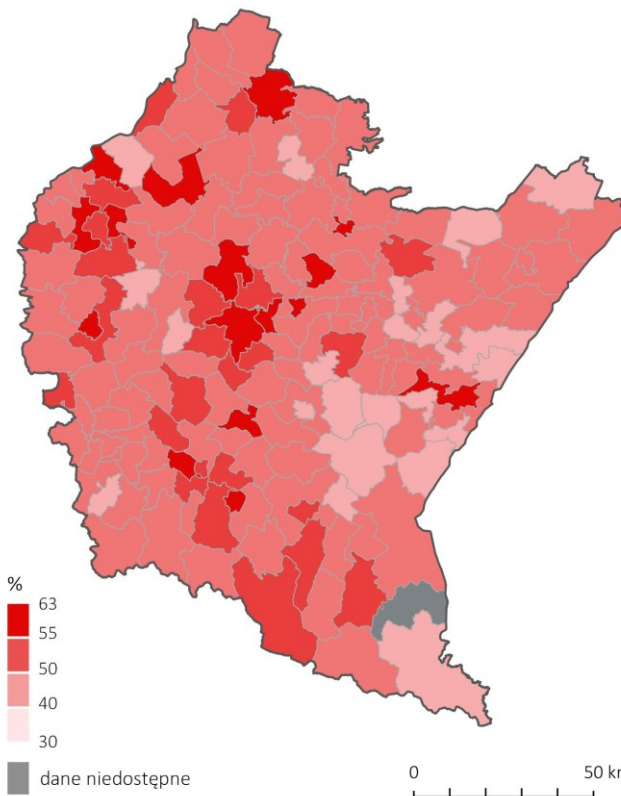

Liczba szkół podstawowych oraz przeciętna liczba uczniów w klasie w szkole podstawowej w województwach w latach 2018 i 2021.

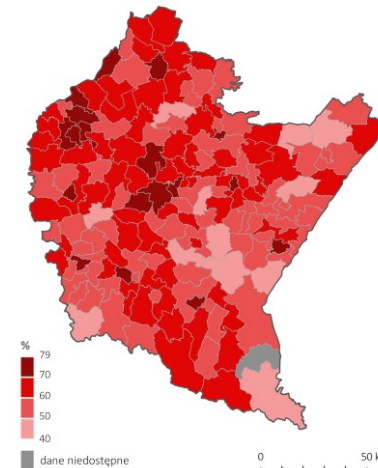
Czynniki usługowe i edukacyjne

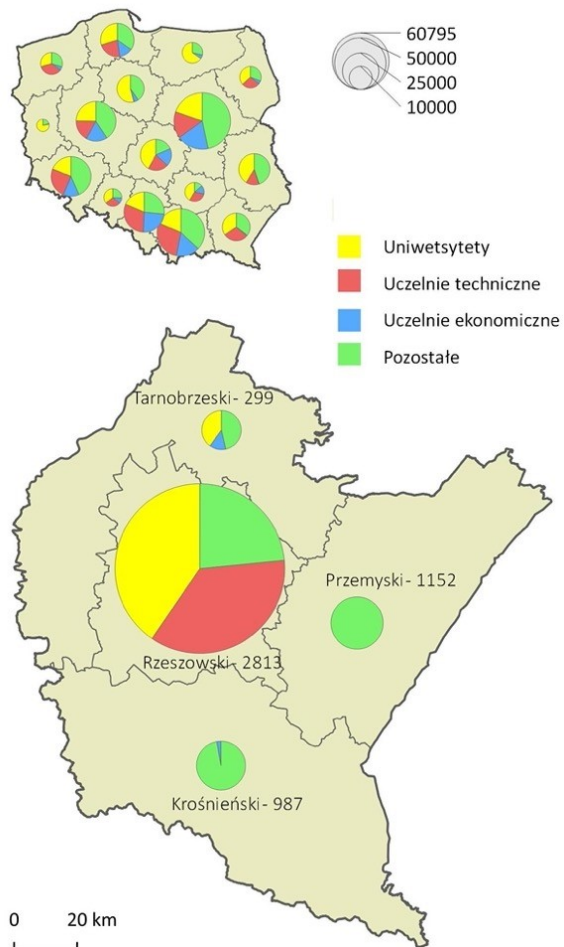
Średni wynik w procentach na egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego wg gmin województwa podkarpackiego (2021).

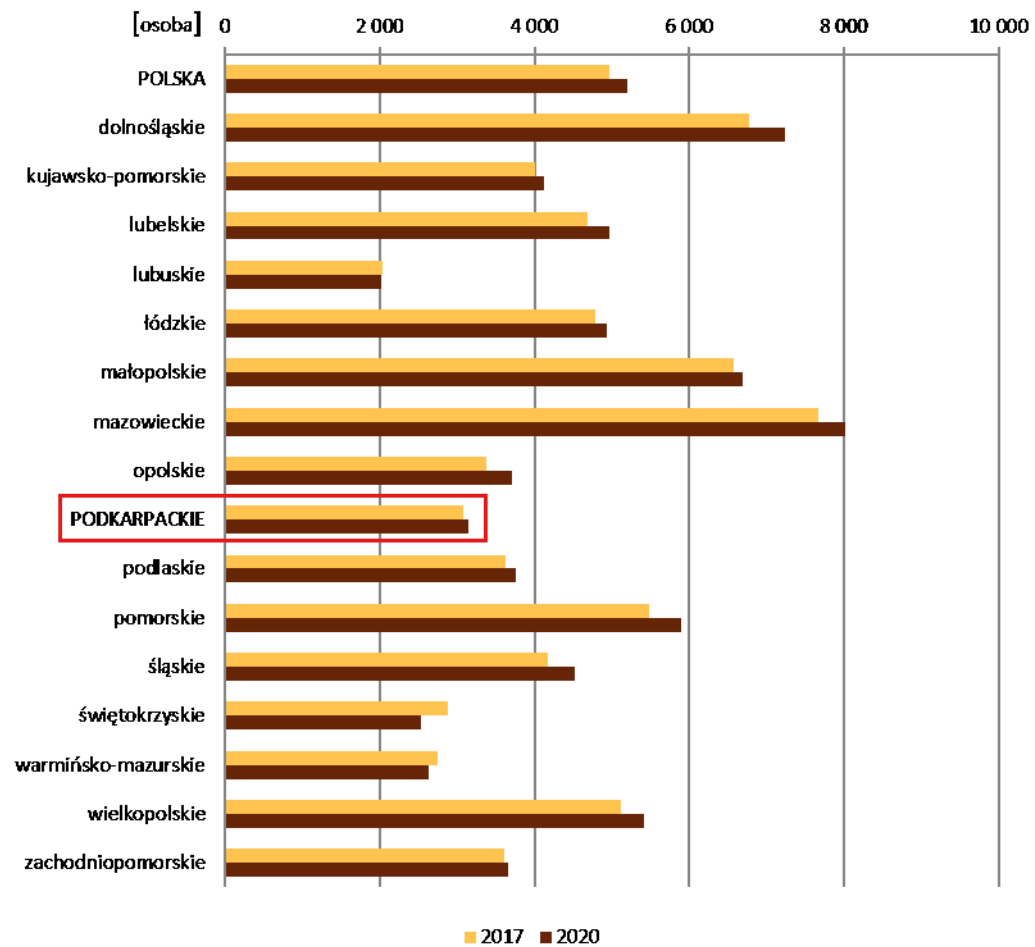
Średni wynik w procentach na egzaminie ósmoklasisty z matematyki wg gmin województwa podkarpackiego (2021).

Czynniki usługowe i edukacyjne

Przestrzenne zróżnicowanie struktury oraz liczby absolwentów szkół i uczelni wyższych w kraju oraz w województwie podkarpackim (2018)

Przeciętna liczba studentów w województwach na 10 tys. osób w wieku 19-24 lata w latach 2017 i 2020

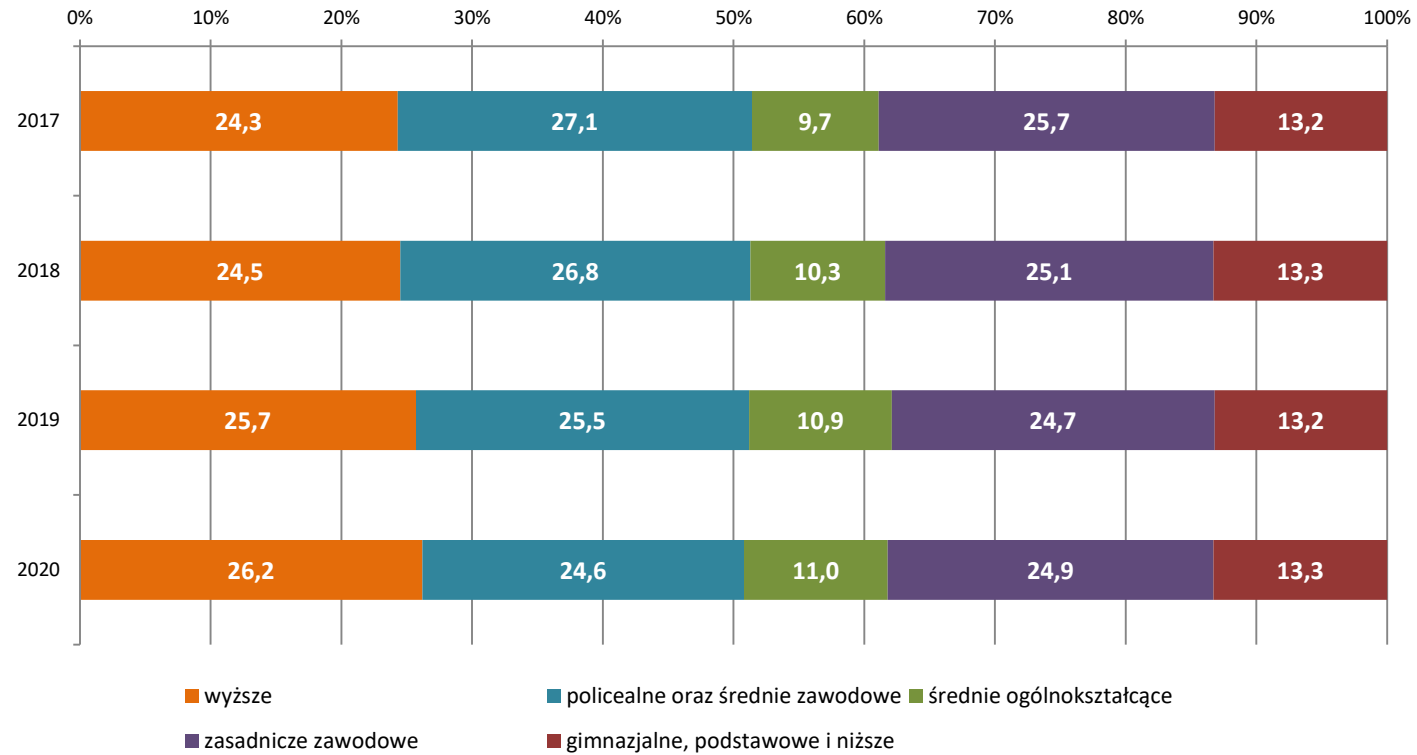
W zakresie edukacji szkolnej województwo ma szereg wyzwań wynikających z najmniejszej przeciętnej liczby uczniów w szkole oraz z dużej dysproporcji wskaźników skolaryzacji pomiędzy największymi ośrodkami miejskimi a resztą regionu.

Osiągnięcia edukacyjne uczniów z obszaru województwa pozostają na jednych z najwyższych w kraju, co wynika z uwarunkowań kulturowych, społecznych oraz rodzinnych.

Głównym wyzwaniem w badanym okresie była konieczność prowadzenia edukacji w trybie zdalnym, która uwydatniła potrzebę kształcenia kadr w zakresie kompetencji cyfrowych oraz doinwestowania placówek szkolnych w zakresie infrastruktury i nowoczesnych pomocy dydaktycznych

Częściowo oferta edukacyjna na poziomie wyższym jest realizowana dla mieszkańców województwa przez ośrodki spoza analizowanego regionu, przede wszystkim Kraków

Czynniki usługowe i edukacyjne

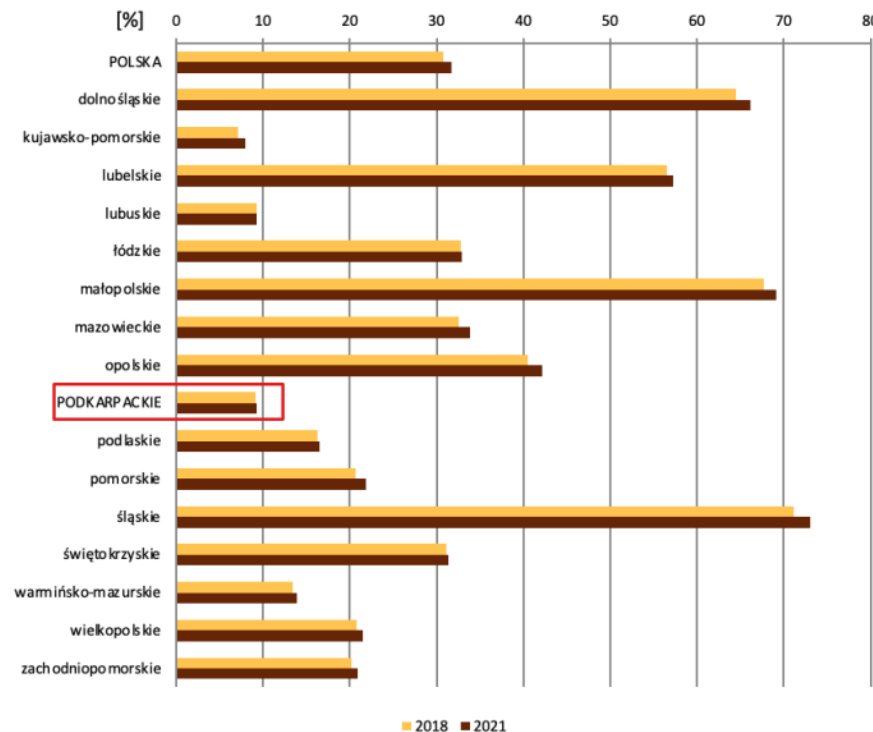

Struktura wykształcenia mieszkańców województwa podkarpackiego w latach 2017-2020.

Województwo podkarpackie ma jedną z największych w kraju powierzchnię obszarów chronionych. Czyste i zróżnicowane środowisko przyrodnicze jest istotnym walorem regionu. Wiele obiektów przyrodniczych ma charakter unikatowy.

W strukturze użytkowania ziemi obserwuje się ubytek użytków rolnych na rzecz innych kategorii użytków i proces ten będzie widoczny również w latach następnych.

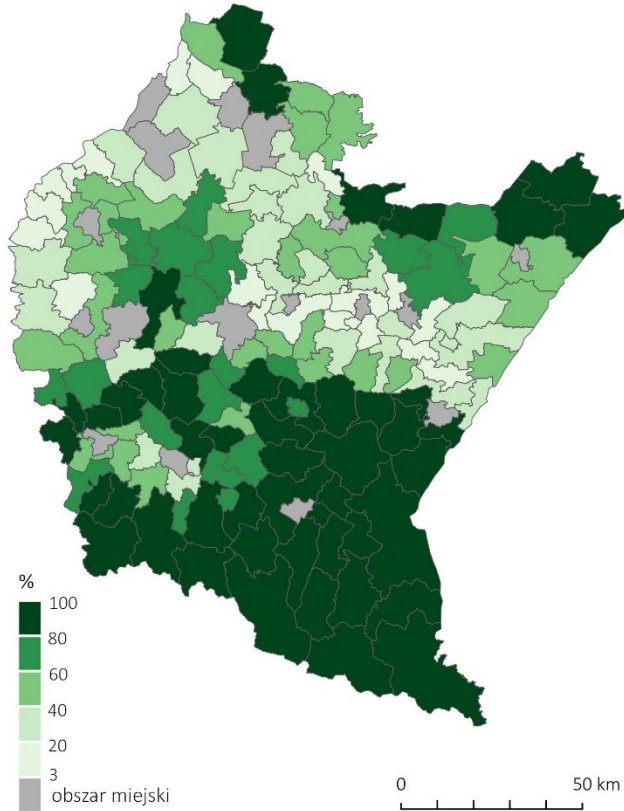
Województwo podkarpackie charakteryzują korzystne wartości wskaźników w zakresie czystości środowiska przyrodniczego.

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem

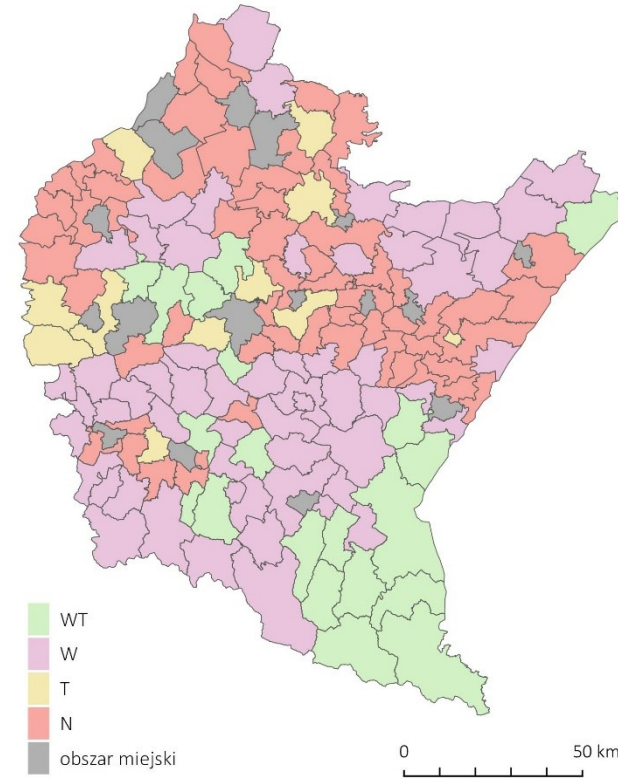

IGIPZ

Syntetyczny wskaźnik walorów przyrodniczo-krajobrazowych

Czynniki przyrodnicze

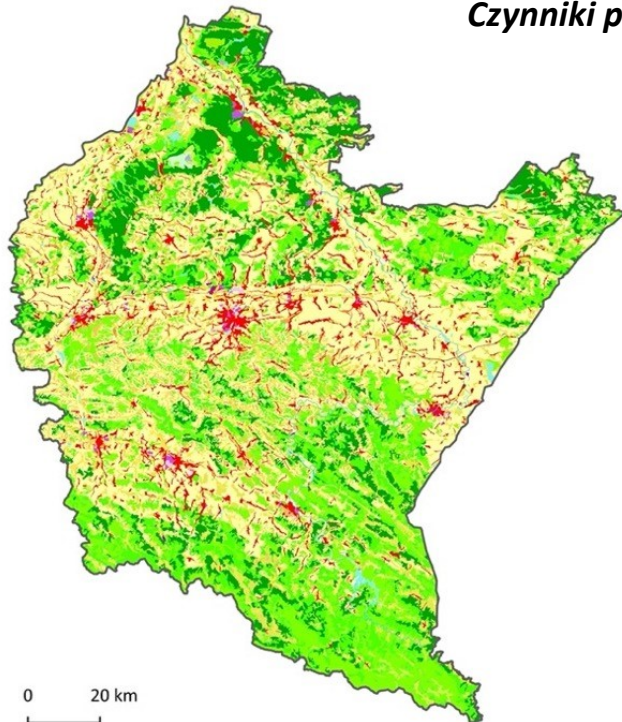
WT - obszary aktywne turystycznie o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych,

T - obszary aktywne turystycznie o niskich walorach przyrodniczo-krajobrazowych,

W - obszary nieaktywne turystycznie o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych,

N - obszary nieturystyczne.

Czynniki przyrodnicze

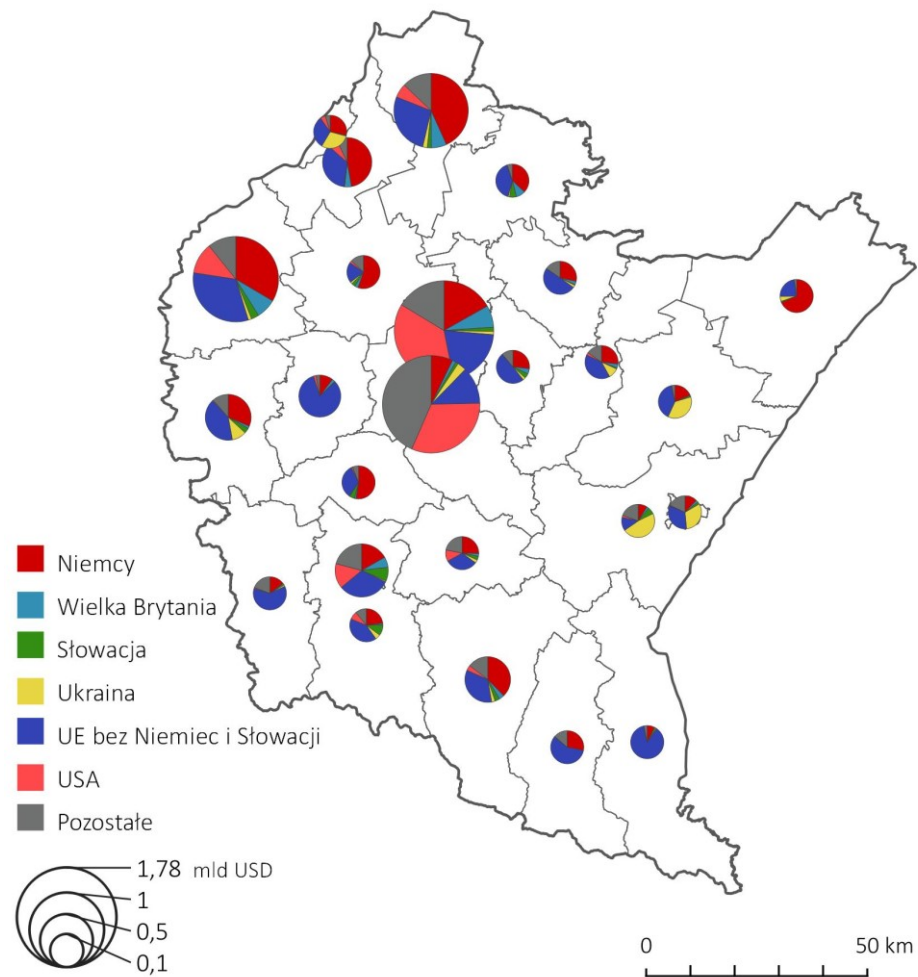

	zabudowa miejska zwarta		złożone systemy upraw i działek
	zabudowa miejska luźna		tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej
	tereny przemysłowe lub handlowe		lasy liściaste
	tereny komunikacyjne i związane z komunikacją drogową i kolejową		lasy iglaste
	lotniska		lasy mieszane
	miejsca eksploatacji odkrywkowej		murawy i pastwiska naturalne
	zwałowiska i hałdy		lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian
	budowy		plaże, wydmy, piaski
	tereny zielone		roślinność rozproszona
	tereny sportowe i wypoczynkowe		bagna śródlądowe
	grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających		torfowiska
	sady i plantacje		cieki
	łąki i pastwiska		zbiorniki wodne

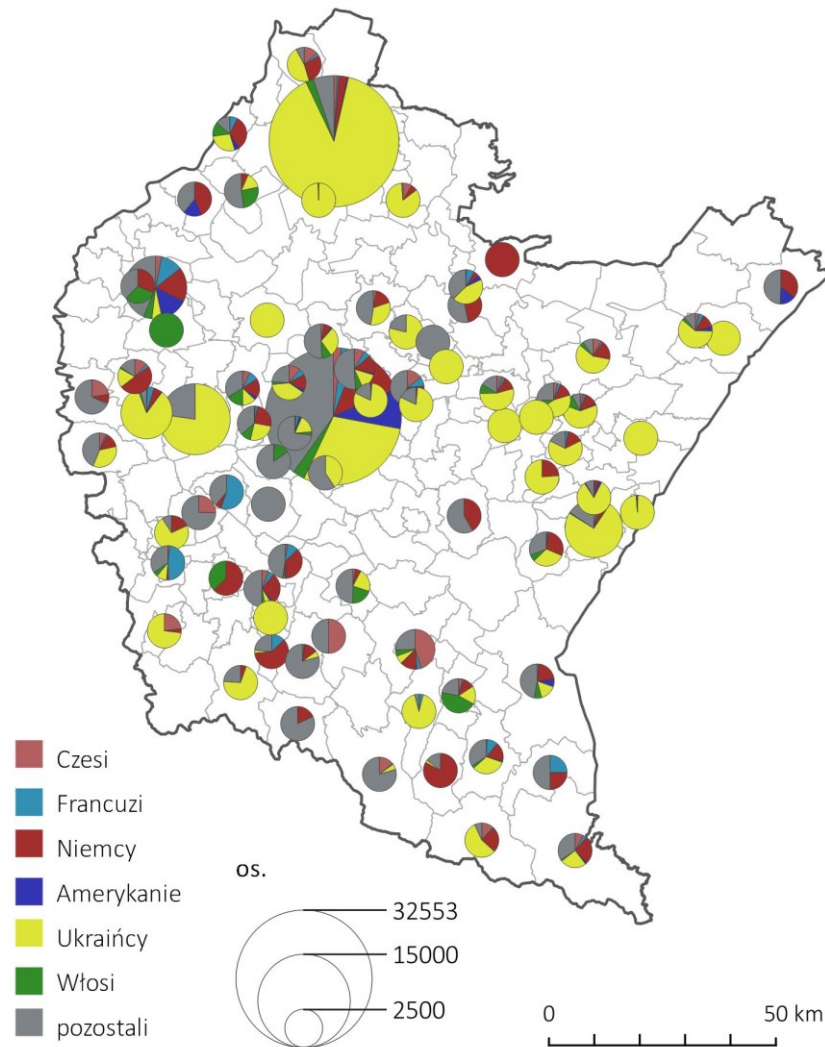
	grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających
	sady i plantacje
	łąki, pastwiska
	złożone systemy upraw i działek
	tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej

Powiązania globalne

Struktura geograficzna eksportu z województwa podkarpackiego (2019)

Powiązania globalne

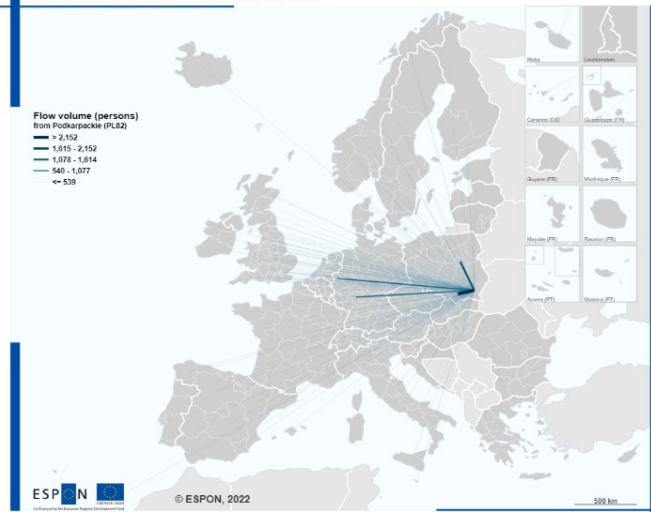

Noclegi udzielone cudzoziemcom wg gmin województwa podkarpackiego (2021).

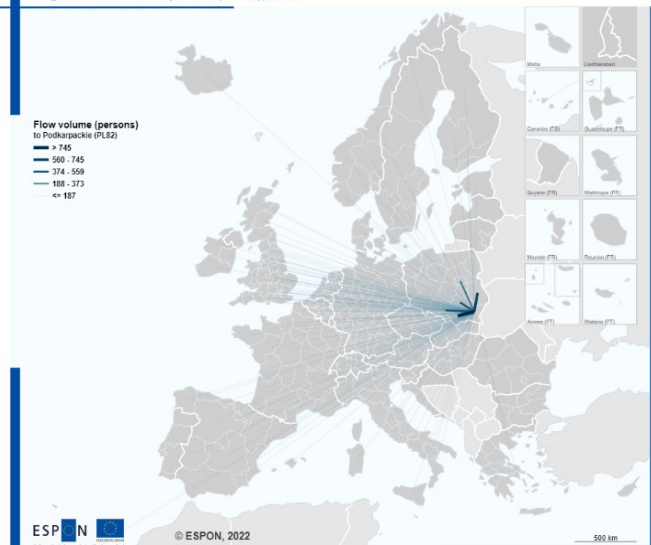

IGiPZ

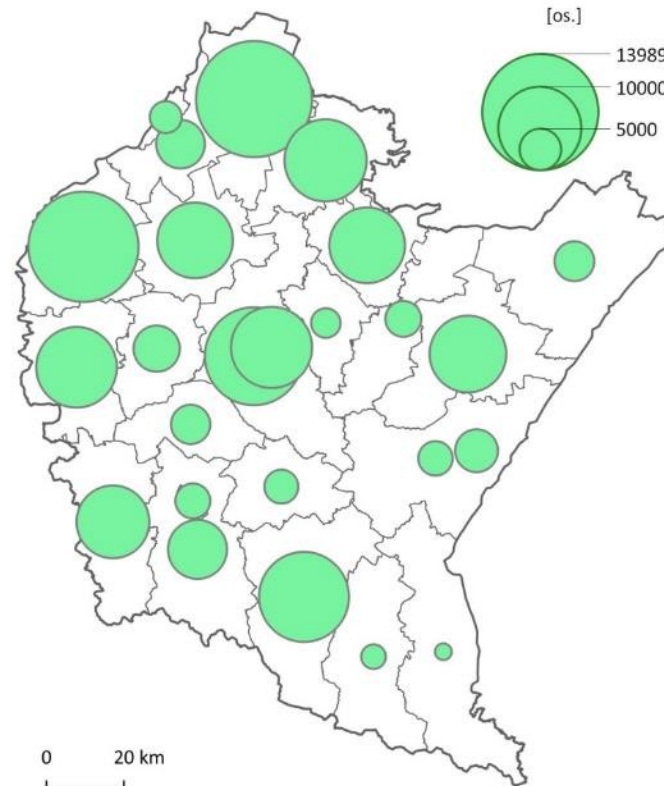
Migration from Podkarpackie (PL82), 2018

Migration to Podkarpackie (PL82), 2018

Powiązania globalne

Ludność tymczasowo przebywająca zagranicą
wg NSP 2011 wg powiatów

Fundusze Europejskie
Program Regionalny

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Powiązania globalne

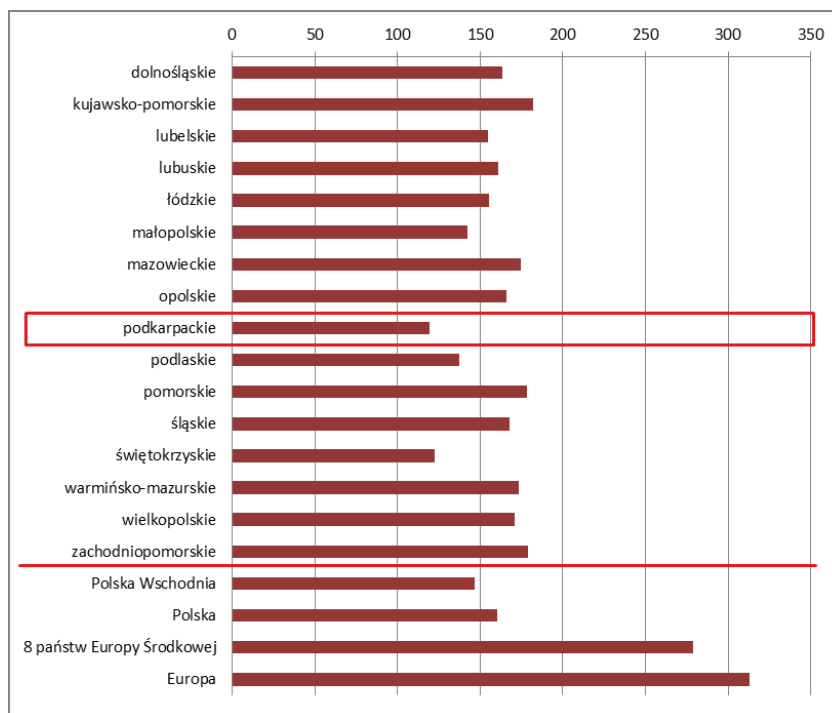
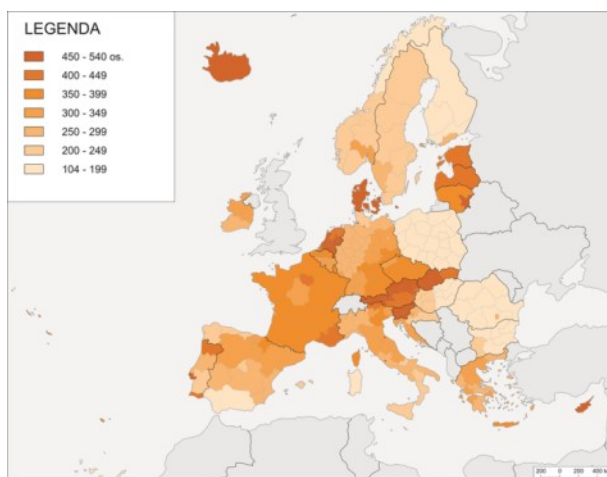
W województwie podkarpackim notowany jest wyjątkowo wysoki (najwyższy w Polsce Wschodniej) odsetek ludności przebywającej tymczasowo zagranicą. Dotyczy to w pierwszej kolejności północnej części regionu. Transfery od migrantów stałych lub sezonowych mogą stanowić istotny dodatkowy dochód ludności na tych obszarach

Kierunki powiązań międzynarodowych społecznych zmieniają się w regionie wraz z kierunkami migracji zarobkowych. Rośnie rola Niemiec, Włoch i Wielkiej Brytanii.

Badania ujawniły istnienie ukrytego lub niewykorzystanego potencjału w postaci relacji gospodarczych i społecznych województwa podkarpackiego z sąsiednią Słowacją, a także z Węgrami.

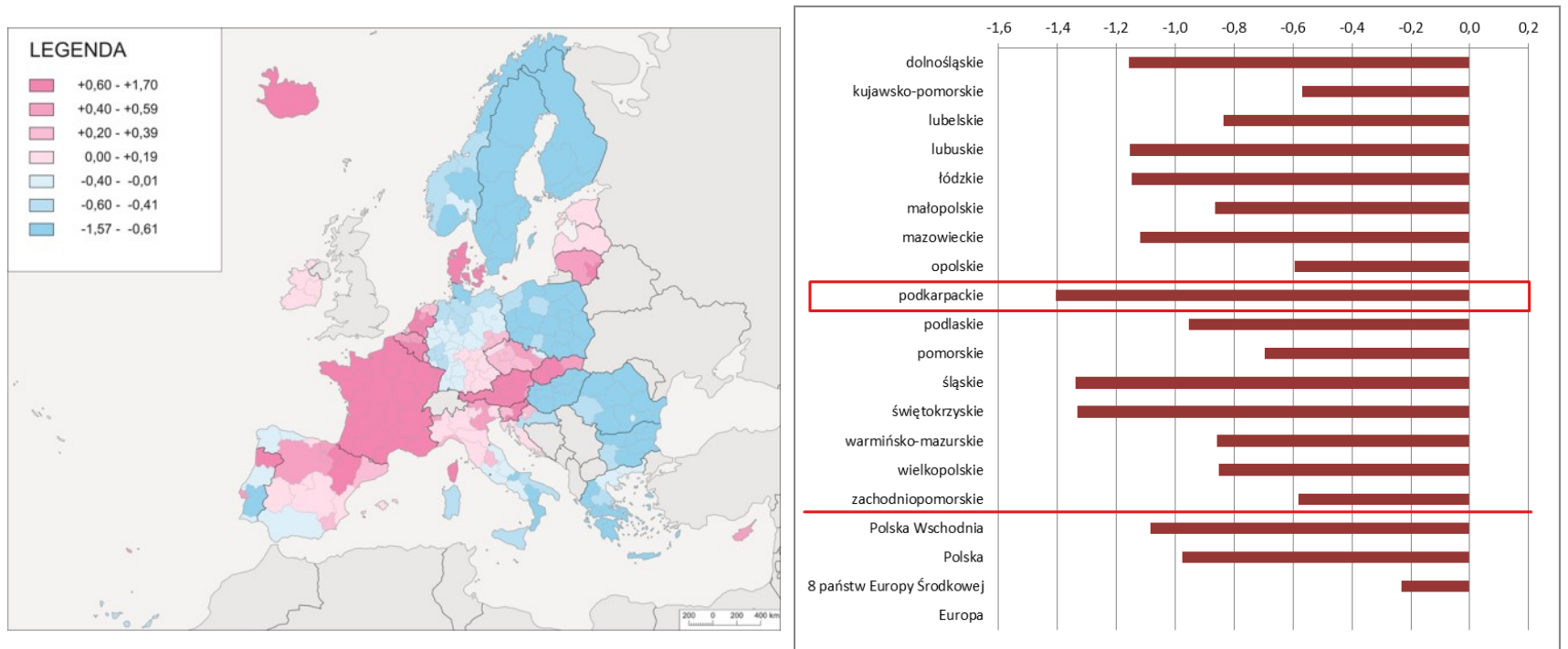
Intensywność większości rodzajów międzynarodowych powiązań społeczno-gospodarczych województwa maleje z zachodu na wschód. Północno-wschodnie krańce regionu praktycznie nie uczestniczą w gospodarce globalnej.

Przebieg pandemii COVID-19 i jej wpływ

Regiony NUTS 2 wg współczynnika zapadalności (liczba zakażeń na 1000 mieszkańców) wg stanu na 15.05.2022

Przebieg pandemii COVID-19 i jej wpływ

Regiony NUTS 2 wg wskaźnika podatności regionu na pandemię (Regional Epidemic Vulnerability Index – REVI) wg stanu na 15.05.2022

Wnioski i rekomendacje

Czynniki społeczne i demograficzne

Wniosek	Rekomendacja
Stan i struktura ludności oraz przemiany demograficzne zachodzące w regionie, ich natężenie i kierunki zmian	
Występują duże różnice przestrzenne w zakresie rozmieszczenia mieszkańców regionu	Należy zmierzać do ograniczenia rozproszenia zabudowy, szczególnie na obszarach o niskiej gęstości zaludnienia.
Atutem regionu jest młode i zdrowe społeczeństwo kultywujące lokalne tradycje	Utrzymanie korzystnej struktury demograficznej powinno stanowić jeden z celów strategicznych rozwoju regionalnego Podkarpacia.
Region cechuje się nadmiernym i selektywnym odpływem migracyjny	Należy tworzyć warunki zachęcające dla młodych i dobrze wykształconych osób do pozostania w regionie, ograniczać odpływ kobiet z terenów wiejskich oraz stworzyć rozwiązania, które zatrzymają w regionie mieszkańców Ukrainy w „brakujących” zawodach.
Region podlega trwałemu procesowi starzenia się mieszkańców	Należy tworzyć rozwiązania zachęcające młodych ludzi do pozostania w regionie i zwiększające dzietność kobiet oraz odpowiedzieć na wyzwania związane z pomocą społeczną dla starszych osób i kształtować możliwości rozwoju silvereconomy, jako specjalizacji słabiej rozwiniętego południa regionu.
Kapitał społeczny, jakość i warunki życia mieszkańców oraz zmiany w sytuacji dochodowej ludności	
Poziom jakość i warunków życia cechuje wyraźne zróżnicowanie przestrzenne.	Należy stworzyć program selektywnego rozwoju infrastruktury technicznej i poprawy poziomu życia w gospodarstwach domowych wspierający gminy o najniższych wskaźnikach w tym zakresie.
Najprawdopodobniej zmienia się struktura osób korzystających z pomocy społecznej; ubywa osób dotkniętych ubóstwem wzrasta zaś liczba osób z niepełnosprawnościami.	Rekomenduje się opracowanie prognozy potrzeb mieszkańców korzystających z pomocy społecznej i opracowanie potencjalnych form i metod pomocy dla osób starszych z niepełnosprawnościami.
Ocena pozycji województwa podkarpackiego w globalnym systemie powiązań społecznych	
Wysoki odsetek osób przebywających tymczasowo zagranicą oraz dodatni bilans migracji z Wielką Brytanią	Tworzenie programów zachęcających aby osoby powracające z wieloletniej emigracji wybierały województwo podkarpackie jako miejsce zamieszkania
Potencjał turystyczny nie jest w pełni wykorzystany w ruchu międzynarodowym	Promocja regionu na nowych rynkach w Europie, w pierwszej kolejności w Niemczech, na Słowacji i w Czechach
Ukryty potencjał relacji społecznych ze Słowacją i Węgrami	Wsparcie dla współpracy międzynarodowej samorządów lokalnych, tworzenie wspólnych produktów turystycznych
Duży ruch graniczny przy relatywnie małych migracjach z Ukrainy	Tworzenie zachęt dla pozostawiania migrantów i uchodźców z Ukrainy na terenie regionu, regionalna polityka migracyjna, oparta także na kryterium potrzebnych zawodów

Czynniki społeczne i demograficzne

Wniosek	Rekomendacja
Sytuacja oraz procesy zachodzące na regionalnym rynku pracy	
Spadek aktywności ekonomicznej, zwłaszcza kobiet	Aktywizacja zawodowa kobiet, innowacyjne formy zatrudnienia, ułatwienia w dojazdach (elastyczność transportu publicznego)
Wysoki odsetek utrzymujących się z dochodów innych niż praca (na wschodzie i południu regionu)	Rozwój pracy zdalnej, także niepełnoetatowej i skierowanej do osób w wieku poprodukcyjnym
Wewnętrzna polaryzacja rynku pracy pod względem możliwości zatrudnienia i wysokości wynagrodzeń	Rozwój pracy zdalnej, możliwości zamieszkania w bardziej odległych częściach regionu.
Policentryczny układ międzygminnych dojazdów do pracy	Należy chronić układ policentryczny rynku pracy, m.in. poprzez odpowiednią podaż transportu publicznego, nie tylko skierowanego na Rzeszów, ale również między innymi ośrodkami
Postępująca dominacja Rzeszowa na regionalnym rynku pracy	Z jednej strony dojazdy do pracy w Rzeszowie powinny być ułatwiane poprzez rozwój transportu publicznego (kolej aglomeracyjna, park and ride). Z drugiej inwestycje transportowe muszą także obejmować inne ośrodki, aby nie traciły one atrakcyjności jako miejsca pracy
Kondycja zdrowotna ludności województwa oraz stan i zmiany zachodzące w infrastrukturze i funkcjonowaniu systemu opieki zdrowotnej	
Kondycja zdrowotna mieszkańców regionu jest dobra, ale spada liczba praktyk lekarskich i lekarzy, co utrudnia dostępność do podstawowych usług medycznych.	Należy tworzyć formy zachęty dla podjęcia pracy przez wyspecjalizowaną kadrę medyczną z zagranicy (głównie Ukrainy). Należy przygotować odpowiednią kampanie informacyjną dla potencjalnych lekarzy z zagranicy.

Czynniki ekonomiczne i infrastrukturalne

Wniosek	Rekomendacja
Potencjał gospodarczy województwa, w tym stan i zmiany zachodzące w sektorze rolnictwa	
Stabilny, ale nie malejący dystans Rzeszowa oraz regionu do krajowego poziomu PKB	Stałe wsparcie dla rozwoju Rzeszowa jako ośrodka nie tylko przemysłu, ale także usług publicznych, w tym wyższego rzędu, wspieranie funkcji metropolitalnych miasta
Wewnętrzna polaryzacja rozwojowa regionu	Wsparcie subregionalnych biegunów wzrostu, jako ośrodków usługowych, poszukiwanie funkcji opartych na czynnikach endogenicznych
Niska produktywność pracy	Podniesienie kwalifikacji, na drodze rozwoju nowoczesnego szkolnictwa zawodowego
Mała liczba małych przedsiębiorstw	Promocja przedsiębiorczości w małych miastach i na terenach wiejskich, wsparcie dla małych firm przetwórstwa rolniczego, turystyki, ale także logistyki. Poprawa infrastruktury w miejscach gdzie jest ona ograniczeniem (np. lokalne mosty o zbyt niskiej nośności)
Korzystna struktura gospodarki	Utrzymywanie potencjału przemysłowego, m.in. poprzez politykę edukacyjną
Niski poziom towarowości rolnictwa	Wspieranie koncentracji rolnictwa oraz pomoc w organizacji zbytu niektórych produktów
Mała średnia wielkość gospodarstw rolnych	Wspieranie koncentracji rolnictwa, większa regionalizacja polityki rolnej (np. bardziej liberalne zasady obrotu ziemią w określonych częściach województwa)
Koncentracja inwestycji zagranicznych w dużych przedsiębiorstwach (w SSE), mała liczba bezwzględna firm z kapitałem zagranicznym	Zachęty dla tworzenia małych firm z kapitałem zagranicznym, m.in. przez osoby powracające z emigracji
Uzależnienie niektórych gospodarek lokalnych od rynku ukraińskiego	Wsparcie dla dywersyfikacji wymiany międzynarodowej, także w wymiarze lokalnym, zabezpieczenia dla przedsiębiorców współpracujących z Ukrainą w czasie wojny i bezpośrednio po niej
Konkurencyjność i innowacyjność sektora przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw przemysłowych	
Wysoki poziom innowacyjności w przemyśle	Wsparcie utrzymania innowacyjności poprzez stymulowanie szkolnictwa wyższego w Rzeszowie (odpowiednie kierunki)

Czynniki ekonomiczne i infrastrukturalne

Wniosek	Rekomendacja
Stan i zmiany w zakresie wyposażenia regionu w infrastrukturę techniczną, oraz korzystania z niej	
Niska gęstość dróg na południu i wschodzie regionu	Dalsze wsparcie dla rozwoju dróg lokalnych, w standardzie pozwalającym na prowadzenie działalności gospodarczej oraz na obsługę transportem publicznym także obszarów słabo zaludnionych i wyludniających się
Gorsza dostępność transportowa południowej części województwa	Inwestycje drogowe i kolejowe w układzie północ-południe, droga S19, droga ekspresowa Pilzno – Krosno Sanok
Niska gęstość i jakość sieci kolejowej	Poprawa jakości sieci kolejowej. Usprawnienie połączeń z Warszawą i Lublinem, modernizacja LHS i budowa terminali do obsługi transportu z Ukrainy, budowa odcinków łącznikowych o większej szerokości toru, rozwój rzeszowskiej kolei aglomeracyjnej
Zagrożenia dla lotniska Rzeszów Jasionka ze strony skutków pandemii COVID-19, wojny w Ukrainie oraz rozwoju infrastruktury drogowej w kierunku Warszawy	Poszukiwanie nowych rynków dla portu lotniczego, stworzenie hubu dla obsługi pasażerów ukraińskich podczas wojny, po wojnie obsługa linii do Ukrainy
Niski i nierosnący udział OZE w produkcji energii elektrycznej	Rozwój energetyki wiatrowej, fotowoltaiki, szczególne wsparcie na obszarach słabo zaludnionych i na słabych glebach
Braki w infrastrukturze komunalnej, szczególnie w pasie pogórzy	Dopełnienie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na niektórych terenach (szczególnie pogórza) w strefach peryferyjnych (Karpaty) wsparcie dla oczyszczalni przydomowych
Niewystarczająca liczba składowisk odpadów w części południowo-wschodniej regionu	Budowa nowych składowisk w rejonie Sanoka
Niepełne wykorzystanie nowej infrastruktury tele-informatycznej	Tworzenie programów dla zwiększenia kompetencji cyfrowych wśród mieszkańców i drobnych przedsiębiorców

Czynniki usługowe i edukacyjne

Wniosek	Rekomendacja
Stan i dynamika zmian struktury oraz poziomu oświaty i wychowania w województwie	
Stają tendencją od kilku lat jest wzrost odsetka uczniów wybierających technika, kosztem liceów ogólnokształcących. Wyniki egzaminów uczniów z obszaru województwa podkarpackiego należą od wielu lat do najlepszych w kraju, co wynika z uwarunkowań kulturowych, społecznych oraz rodzinnych.	Rzeszów i ośrodki subregionalne powinny rozwijać kształcenie na poziomie średnim i wyższym w zakresie technicznym i inżynierskim, zgodnym z zapotrzebowaniem regionu. Wspierane powinny być badania obejmujące specjalizacje regionalne, dzięki czemu możliwe będzie szybsze ich wzmacnianie i lepszy transfer technologii ze sfery badawczej do rozwojowej.
Zmiany zachodzące w sektorze nauki i szkolnictwa wyższego	
Co roku coraz większy odsetek wynalazków zgłaszanych w regionie uzyskuje patenty, przy czym specyfiką pozostaje wysoki odsetek wynalazków zgłaszanych przez podmioty gospodarcze.	Trend ten oraz wysoki poziom inwestycji przedsiębiorstw w sektorze B+R należy wzmacniać współpracą samorządów, szkół i lokalnej przedsiębiorczości, która może współfinansować niektóre badania bezpośrednio wykorzystywane przez praktykę.
Stan i zmiany zachodzące w kulturze, turystyce i sporcie	
Region ma dobrze rozwiniętą sieć bibliotek, ale spada poziom czytelnictwa. Instytucje teatralne i muzyczne koncentrują się w Rzeszowie.	Rekomenduje się poszerzenie oferty świadczonej przez placówki biblioteczne, które powinny stanowić lokalne centra kulturalno-edukacyjne przede wszystkim na obszarach wiejskich
Region dysponuje bogatymi zasobami lokalnymi, których poziom unikatowości jest na ogół wyższy od poziomu użyteczności.	Rekomenduje się opracowanie katalogu zasobów wewnętrznych regionu dostępnego dla potencjalnych turystów i inwestorów. Rekomenduje się tworzenie nowych produktów turystycznych wykorzystujących relacje pomiędzy zasobami regionu.
W południowej części regionu występują licznie gminy z wysokim potencjałem przyrodniczo-krajobrazowym i brakiem aktywności turystycznej.	Należy przygotować strategię rozwoju turystyki na terenach o wysokim wskaźniku atrakcyjności i stworzyć warunki dla potencjalnych inwestorów oraz upowszechnić walory turystyczne obszarów przede wszystkim w zakresie turystyki wyspecjalizowanej.